

Висновки

7 (28)-членні структури досліджені автором також на орнаментах рушників, що свідчить про їх універсальний характер. Розглянуту концепцію можна вважати гіпотезою для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gimbutas M. The Language of the Goddess. N.Y. 2001

2. Голан А. Миф и символ. Москва. «Русслит», 1994

3. Причепій Є.М. Семи- та восьмичленні структури первісної символіки та орнаментів.—

«Культурологічна думка», Київ. 2009 № 1

Надійшла 12.07.2010

УДК 747.012.1

ВІДПОВІДНІСТЬ КОЛЬОРУ ТА ФОРМИ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ

К.О. САЗОНОВ, Д.Ю. КОСЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

Доводиться актуальність та принципова можливість виявлення кореляцій між кольором та формою об'єктів інтер'єр-дизайну з погляду змістовної складової. Пропонується використання методів експериментальної семантичної психології для виявлення таких кореляцій в процесі передпроектного дослідження

В одній з попередніх публікацій [3] ми зазначали такі аспекти питання про відповідність кольору та форми в дизайні інтер'єру:

1. Виходячи з загальних положень естетики та теорії мистецтва, цінність об'єкта визначається взаємною відповідністю засобів виразності, що на рівні сприйняття розцінюється як художня цілісність твору мистецтва. Таким чином, питання взаємної відповідності кольору та форми як засобів виразності є безумовно актуальним як для проектної практики, так і для підготовки фахівців дизайну інтер'єру.

2. В сучасних теоретичних та методичних працях в галузі архітектури та дизайну інтер'єру зазначене питання розглядається переважно з позиції впливу кольору на сприйняття форми.

3. Огляд сучасної практики показує, що колір не розглядається дизайнерами як один із головних засобів виразності, а лише як необов'язковий «додаток» до форми, що може бути довільним чином змінений. Таким чином, і теорія, і практика дизайну протирічить основоположним принципам естетики.

Ми вважаємо, що такий підхід до питання взаємної відповідності кольору та форми в дизайні є методологічно невірним та практично непродуктивним. Виходячи з цього, нижче ми намічаємо шляхи дослідження поставленого питання з позицій художньої цілісності дизайн-об'єктів.

Об'єкти та методи дослідження

У попередніх розглядах історії поставленого питання ми виділяли такі підходи до його дослідження та вирішення:

1. Вперше питання відповідності форми та кольору в мистецтві було поставлене на початку 20 сторіччя художниками-модерністами (Штайнер, Кандинский, Малевич, Іттен та інші – огляд та бібліографію наведено в [3].

Ці дослідження справили значний вплив на практику дизайну, зокрема через діяльність таких шкіл, як ВХУТЕМАС, Баухауз, Гьотеанум. Пошуки цього періоду були спрямовані на дослідження взаємної відповідності форми та кольору як рівноправних засобів виразності. Проте зазначені дослідження певним чином призвели до тупикових результатів принаймні з трьох причин. По-перше, тодішній стан розвитку теорії сприйняття не дозволяв належно, формалізованим чином обґрунтувати результати досліджень. Фактично єдиним доступним методом на той час було самостереження. По-друге, предметом дослідження модерністів в галузі кольору були окремі чисті насичені кольори (жовтий, синій тощо), а в галузі форми – основні планіметричні фігури (круг, квадрат тощо). Очевидно, що такий підхід має обмежену цінність для практики мистецтва та дизайну зокрема, оскільки репертуар форм та кольорів не може обмежуватись лише базовими феноменами. По-третє, дослідники 1910-20-х років прагнули до простих, однозначних висновків. Внаслідок цього зазначені результати сьогодні здебільшого сприймаються як суб'єктивні рекомендації, викладені у догматичній формі. На жаль, через це було втрачено також методологічне підґрунтя модерністів, що виходили саме з концепції художньої єдності об'єкта.

2. В подальшому головну увагу теоретиків та практиків дизайну було зосереджено на дослідженнях геометричної форми об'єктів. Це питання розглядається в численних працях з питань композиції в архітектурі, промисловому дизайні, дизайні інтер'єру та меблів тощо (до бібліографії з цього питання, наведеної в [3], можна також додати приклади деяких підручників, зокрема, [4], [6], [7]). Питання кольору дизайн-об'єктів розглядається у таких роботах побіжно, з погляду впливу кольору на сприйняття геометрії форми. Наприклад, досліджується, які саме кольори збільшують чи зменшують, наближають чи віддаляють перцептивний образ предмета. Проте важливим надбанням цього періоду є дослідження форми та кольору не як простих феноменів, а параметрично. Протягом другої половини 20 сторіччя до теорії дизайну увійшли уявлення про параметри форми (симетрія, ритміка, структура тощо) та кольору (колірний тон, світлота, насиченість) у вигляді більш-менш цілісної концепції.

3. Ще одним важливим напрямком досліджень питання форми та кольору є експериментальна семантична психологія, що розвивається починаючи з середини 20 сторіччя (огляд та бібліографію наведено в [2]). Саме в межах семантичної психології протягом останніх десятиріч з'явилися дослідження, що ставлять на меті визначити відповідність між окремими параметрами кольору та форми (симетрія, прямолінійність, регулярність, колірний тон, світлота тощо) та тими значеннями, що сприймає людина через споглядання предметів. Деякі дослідження свідчать про принципову можливість виявлення відповідності між окремими параметрами форми та кольору, з одного боку, та параметрами сприйняття, з іншого. Саме цей напрямок дослідження поставленого питання ми вважаємо перспективним. Перевагою цього напрямку є формалізовані експериментальні методи (зокрема, «семантичний диференціал»), що надають результатам об'єктивності та обґрунтованості. Проте ці методи мають бути модифіковані, оскільки для дизайну актуальним є не питання сприйняття наявних об'єктів, а створення нових.

Постановка завдання

Слід довести гіпотезу, що дослідження питання відповідності кольору та форми в дизайні інтер'єру з використанням семантико-психологічних методів є перспективним та може дати значущі результати.

Результати та їх обговорення

Далі наведено окремі результати, отримані одним з авторів в процесі викладання дисципліни «Основи художнього конструювання та композиційного формотворення» (ОХККФ), а також керівництва дипломними роботами ОКР «Магістр» на кафедрі дизайну інтер'єру і меблів КНУТД. В цій роботі ми попередньо перевіряли можливість та продуктивність використання семантико-психологічних підходів до виявлення кореляцій між формою, кольором та значенням об'єкту дизайну.

1. В процесі викладання дисципліни ОХККФ студентам пропонується визначити, які саме форми та кольори вони вважають найбільш придатними для відтворення певного образу інтер'єра [5]. Для цього пропонується обрати параметри форми та кольору з переліку бінарних опозицій. Фактично це завдання є попередньою спрощеною моделлю пропонованого нами «зворотнього семантичного диференціала» [2], де бінарні опозиції параметрів форми та кольору відіграють роль дворангових шкал. Для прикладу наведемо результат одного з завдань. Так, для вираження образу «пунктуальності» студентка обрала прямолінійну, регулярну, статичну, асиметричну форму, холодний, насичений, темний колір; для образу «жвавості» -- криволінійну, довільну, динамічну, асиметричну форма, теплий, ахроматичний, світлий колір. Узагальнення результатів деяких студентських робіт (42 переліки засобів виразності для 42 образів проєктованого інтер'єру) подано у табл. 1, де число на перетині рядків та стовпчиків означає кількість випадків, коли два відповідні засоби виразності зустрічаються в одному переліку. Жирним виділено частину таблиці, яку можна інтерпретувати як вираження інтуїтивних уявлень студентів про взаємну відповідність параметрів форми та кольору.

Таблиця 1.

	регулярна	довільна	динамічна	статична	симетрична	асиметрична	тепла	холодна	насичена	ахроматична	темна	світла
криволінійна	7	20	11	4	9	21	20	11	22	8	1	9
прямолінійна	12	6	7	12	13	4	5	14	10	9	5	2
регулярна			8	11	12	6	9	10	12	7	4	2
довільна			23	3	9	16	15	11	18	7	1	7
динамічна					10	23	20	15	23	10	2	8
статична					13	3	6	10	9	7	4	4
симетрична							10	12	14	12	3	6
асиметрична							15	11	18	8	3	6
тепла									22	5	0	8
холодна									12	11	5	3
насичена											4	7
ахроматична											2	4

Аналіз наведених даних виявляє послідовність та не випадковість таких кореляцій. За думкою студентів, теплі та насичені кольори доречніше вживати у випадку криволінійної, довільної, динамічної та асиметричної форми -- такі поєднання зустрічаються в середньому вдвічі частіше, ніж випадки поєднання таких кольорів з прямолінійними, регулярними тощо формами. У виборі кольорів для регулярних форм студенти не є такими категоричними, хоча частіше вважають доречними для таких форм холодні кольори. На нашу думку, ці дані можна розглядати як попереднє підтвердження, по-перше,

принципової можливості встановлення більш-менш стійких кореляцій між окремими параметрами форми та кольору, а по-друге, можливості використання цих закономірностей в проектній та педагогічній практиці за умови подальшого дослідження.

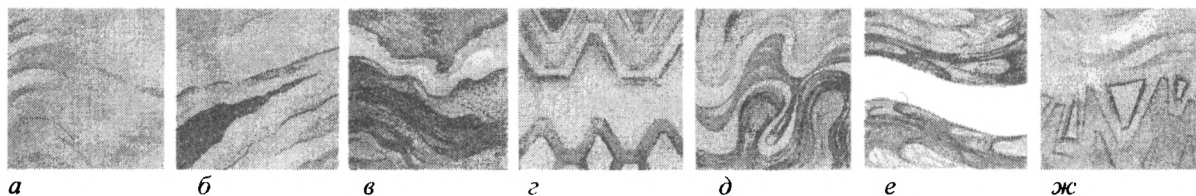
2. Додаткові значущі результати містить дипломна робота студ. О.Ахріменко, виконана під керівництвом Д.Косенко [1]. Студентці було поставлено завдання визначити бажані параметри форми та кольору в інтер'єрі навчальних приміщень школи, спираючись на образне сприйняття школярами відповідних навчальних дисциплін, та перевірити отримані результати контрольним експериментом. Перше завдання вирішувалось за методикою вільного опитування: учням 8-9 класів пропонувалося описати в декількох словах особливості основних навчальних дисциплін. На основі узагальнення даних близько 120 анкет студенткою пропонувались параметри форми та кольору, що були б доречними для вираження характеру відповідної навчальної дисципліни в інтер'єрі. Основні результати дослідження наведено у Таблиці 2. Числа у дужках в другій колонці означають кількість випадків використання школярами відповідного поняття (враховано лише поняття, що зустрічались неодноразово). В третій колонці скорочено наведено пропозиції студентки щодо засобів виразності у відповідних інтер'єрах.

Таблиця 2.

Навчальні предмети	Відповіді школярів	Пропоновані засоби виразності
Українська мова та література	жовтий (22), червоний (10), зелений (10), білий (7), м'який (20), теплий (8), ніжний (3), округлий (2).	легкі, теплі кольори: жовтий, молочно-білий, рожевий; плавні, хвилясті форми та лінії; м'якість та тепло.
Історія та суспільствознавство	коричневий (13), зелений (9), чорний (8), жовтий (7), синій (7), сірий (7), м'який (6), теплий (5).	кольори охри, коричневий, сірий; форми масштабні, суворі, важкі, сухі та кремезні.
Географія	зелений (29), синій (11), голубий (8), помаранчевий (7), колючий (6), округлий (5), м'який (4), гострий (4)	синьо-зелена колірна гама, форма рельєфна, непостійна, плавна.
Математика	чорний (12), червоний (12), білий (7), синій (6), жорсткий (6), колючий (6),	холодна контрастна гама: біле і чорне, синє та червоне; стриманість, чіткість та чистота форм, постійний ритм.
Біологія	зелений (16), темно-зелений (10), червоний (9), жовтий (8), м'який (4), гнучкий (3), колючий (3).	кольори зелений, білий та червоний; плавні, динамічні, гнучкі форми.
Фізика, астрономія	синій (18), фіолетовий (12), чорний (8), жовтий (5), м'який (4), холод (4)	кольори фіолетовий та синій; форми плавні, динамічні, напружені.
Хімія	рожевий (10), синій (9), білий (8), жовтий (8), червоний (7), холодний і теплий (7), колючий (6)	легкий, прохолодний відтінок блакитного, білий та рожевий кольори; форми на основі структурної сітки.

Слід відзначити, що наведені результати вказують на певні кореляції між динамічними криволінійними формами та теплими кольорами, з одного боку, та регулярними формами та холодними кольорами – з іншого.

Для проведення контрольного експерименту було виконано 7 абстрактних композицій з використанням запропонованих засобів виразності (Рисунок 1). В оригіналі зображення виконувались поліхромними, колорит відповідно наведених вище пропозицій.

Контрольні зразки з використанням пропонованих засобів виразності для навчальних кабінетів: а – української мови та літератури, б – історії та суспільствознавства, в – географії, г – математики, д – біології, е – фізики, астрономії, ж – хімії

Групі школярів, що не брали участь у першому дослідженні (55 осіб), було запропоновано співвіднести ці зображення з назвами навчальних дисциплін з переліку. Аналіз результатів опитування показав статистично переважаючу кількість вірних не випадкових відповідей, результати контрольного експерименту виявились позитивними. В подальшому на основі пропонованих засобів виразності студенткою було розроблено дизайн-проект інтер'єру навчальних приміщень школи. Таким чином, результати цієї роботи вказують на принципову можливість та продуктивність використання методів експериментальної психології в передпроектному дослідженні для визначення основних перцептивних якостей (форми, кольору тощо) інтер'єра, що проектується.

Висновки

На основі аналізу сучасного стану питання про відповідність форми та кольору в теорії та практиці дизайну інтер'єра, а також враховуючи дані, отримані в результаті впровадження окремих підходів експериментальної психології до навчального процесу за спеціалізацією «комп'ютерний дизайн інтер'єру і меблів», можна зробити такі висновки:

Сьогодні питання про відповідність кольору та форми в інтер'єрі розглядається на невірній методологічній основі. Замість дослідження питання з погляду художньої цілісності об'єкта, домінує уявлення про колір як необов'язковий додаток до форми. Тим часом навіть найпростіші дослідження свідчать, що у свідомості як студентів-дизайнерів, так і звичайних школярів існують певні стійкі кореляції між окремими параметрами форми та кольору. Зокрема, криволінійні динамічні форми частіше пов'язуються з теплими кольорами, а прямолінійні та регулярні – з холодними. Формалізація таких кореляцій для подальшого визначення бажаних параметрів форми та кольору проєктованого інтер'єра є принципово можливою та потенційно продуктивною. Таку роботу можливо провадити на основі семантико-психологічного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахріменко О.А. Особливості художнього оформлення навчальних приміщень середніх шкіл: Випускна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Наук. керівник Косенко Д.Ю. – К.: КНУТД, 2010. – на правах рукопису.
2. Косенко Д.Ю. Можливість та перспективи використання в практиці дизайну даних експериментальної психології щодо сприйняття форми та кольору. / Прикладна геометрія та інженерна графіка: Міжвідомчий науково-технічний збірник. Випуск 85. Відп. редактор В.Є. Михайленко – К.: КНУБА, 2010. – с. 276-280.

3. Косенко Д.Ю. Проблема відповідності форми та кольору об'єктів дизайну. / Технічна естетика і дизайн: Міжвідомчий науково-технічний збірник. Випуск 6. Відп. редактор М.І.Яковлев. – К.: Віпол, 2009. – с. 162-166.
4. Мигаль С.П. Проектування меблів: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1999. – 216 с.
5. Основи художнього конструювання та композиційного формотворення. Методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт... / Упор.: Д.Ю.Косенко. – К.: КНУТД, 2007. – 36с.
6. Сомов Ю.С. Композиция в технике. 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Машиностроение, 1987. – 288 с.
7. Чин Ф.Д.К., Бинжелли К. Дизайн интерьера. Иллюстрированный справочник. – Харьков, Белгород: Клуб Семейного Досуга, 2007 - 320с.

Надійшла 08.07.2010

УДК 747.012

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

О.О. САФРОНОВА

Київський національний університет технологій та дизайну

У роботі визначається поняття рекламно-інформаційного простору архітектурного середовища і необхідність системного підходу до його організації. Описані складові системного підходу до розробки концепції розміщення зовнішньої реклами в міському середовищі (на прикладі м. Києва) з врахуванням історико-містобудівного зонування. Визначено категорію громадських приміщень, для яких питання оптимізації розміщення реклами є актуальним

На думку [1] поняття „архітектурно-дизайнерське проектування” офіційно затвердилося в словнику вищої архітектурної школи в 1987 році у зв'язку з утворенням нової проектної спеціальності, що називається зараз дизайн архітектурного середовища. З тих пір кафедри дизайну середовища були організовані на базі фактично всіх будівельних університетів, художніх інститутів, факультетів дизайну багатьох технологічних університетів. Основний вид діяльності фахівців в області дизайну архітектурного середовища - комплексне проектування об'єктів і форм середовища перебування. Як відомо, з погляду просторового охоплення розрізняють два найголовніші різновиди цього середовища, що мають характерну специфіку будови й впливу на глядача - відкриті простори й інтер'єри. Інша, не менш важлива класифікаційна система об'єктів середовища - функціональна. Відповідно до цієї класифікації розрізняють житлове, промислове середовище, середовище суспільних будинків і споруджень - об'єкти й системи, призначені для громадського життя, торгівлі, адміністративної, ділової й культурно-просвітньої діяльності. Розвиток технологій і матеріалів, зміна способу життя й відповідно потреб сучасної людини в ідеалі залишаються домінуючими факторами, що впливають на вимоги до образних рішень, естетичної цінності й функціональності середовища, що проектується. У контексті дизайну середовища не можна ігнорувати факт розвитку діяльності людини в області реклами й інформаційних технологій, які стрімко уриваються в архітектурне середовище, часто при цьому